

Huomaa minut!

***Osallisuustyökalu palautteen
keräämiseen alle kouluikäiseltä lapselta***

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITON
Varsinais-Suomen piiri

Lapset ensin.

Julkaisija MLL:n Varsinais-Suomen piiri ry
Turku 2017

Työryhmä Katja Rippstein
Järjestöpäällikkö
Johanna Franska
Perhekeskustoiminnan koordinaattori
Rea Metsäpalo
Perhekeskustoiminnan ohjaaja
Mannerheimin Lastensuojeluliiton
Varsinais-Suomen piiri ry

Kuvat Matti Matikainen
Jenni Moilanen
Timo Närä

Taitto Kaisa Koski
Tina Hilck

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piiri ry on alueellinen kansalaisjärjestö, joka on edistänyt lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia vuodesta 1950 lähtien.

Piirin alueella toimii 68 MLL:n paikallisyhdistystä, joissa on jäseniä yhteensä 10 812 (vuonna 2017). Piirin toimintaa tukevat mm. sosiaali- ja terveysministeriö Veikkauksen tuotoilla, kunnat ja yritykset.

Piiri tuottaa palveluita lapsiperheille, kunnille ja ammattilaisille sekä vaikuttaa lapsia ja perheitä koskevaan päätöksentekoon. Lisäksi se tarjoaa mahdollisuuksia toimia vapaaehtoisena lasten, nuorten ja perheiden hyväksi.

Jokainen MLL:n jäsen on lasten oikeuksien puolustaja, perheiden äänitorvi ja yhteiskunnallinen vaikuttaja.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton
Varsinais-Suomen piiri ry
Perhetalo Heideken
Sepänkatu 3, 20700 Turku
02 273 6000

info.varsinais-suomi@mll.fi
www.varsinaissuomenpiiri.mll.fi
Seuraa meitä sosiaalisessa mediassa!
[@mllvarsinaissuomenpiiri](https://www.instagram.com/mllvarsinaissuomenpiiri)
[@mllvsp](https://www.facebook.com/mllvsp)

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITON
Varsinais-Suomen piiri

Sisällys

3	"Kun joku sanoo jotain ekaks" Alkusanat menetelmäoppaan käyttäjälle
4	"Elma halusi Marakattiin" Lapsi on kuntalainen
6	"Matalan kynnyksen olohuone, jossa lapsi ei ole tiellä" Aikuinen tekee lapsen näkyväksi
8	"Et sä näät jonkun." Huomaa minut! -osallisuustyökalu käytännössä
10	"Ääni" Tietoa päätöksen tueksi
14	Huomaa minut! -juliste
18	Ohjeet liitteiden käyttöön ja liitteet
25	Lapsi-aikuinen sanakirja
26	"Päätetään asia" Loppusanat

”Kun joku sanoo jotain ekaks”

Alkusanat menetelmäoppaan käyttäjälle

Tämä opas on tehty sinulle, joka haluat ideoita lapsen osallisuuden tukemiseen ja palautteen keräämiseen. Opas on tarkoitettu selkeäksi ja helpoksi osallisuustyökaluksi suunnittelun, arvioinnin ja seurannan tueksi. Osallisuustyökalu sopii moneen toimintaympäristöön, ja sen avulla on myös mahdollista tuottaa tietoa osaksi lapsivaikutusten arviointia.

Avoin kohtaamispaikka Marakatin kehittämistyössä on vuosia työskennellyt sen eteen, että aivan pienenkin lapsen ääni tulisi kuulluksi toimintaa arvioitaessa. Tavoite on ollut haasteellinen, sillä pienen lapsen mielipiteitä on välillä vaikea tavoittaa. Osallisuustyökalua laadittaessa kehittämistyöhön otettiin mukaan pääasiassa vauvojen ja taaperoi-ikäisten lasten perheitä. Kehittämistyön tuloksena syntyi **Huomaa minut!**-osallisuustyökalu, jonka avulla tuetaan positiivista vanhemmuutta, vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutussuhdetta sekä vahvistetaan lapsen asemaa asiakkaana.

Tätä tekstiä kirjoittaessamme ehkäisevän työn toimintakenttä on muutoksessa. Nyt tehtävä kehittämistyö kulkee käsi kädessä käynnissä olevan lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman kanssa. Muutosohjelman tavoitteena on muotoilla lapsiperheiden palvelut uudelleen niin, että ne jatkossa vastaisivat paremmin tulevaisuuden muutoksiin ja voitaisiin liittää mihin tahansa tulevaan organisaatiomalliin. Ottamalla käyttöön **Huomaa minut!**-osallisuustyökalun meidän aikuisten on helpompaa varmistaa, että pienen lapsen ääni tulee kuulluksi hänelle tarkoitettujen palvelujen kehittämistyössä.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton
Varsinais-Suomen piiri ry

LUE LISÄÄ

Viinikka, A., 2014 toim.: *Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa*. Tampere: Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Pajula M., Salo S., Pyykkönen N. 2015: *Mentalisaatio ihmistä suojaavana tekijänä*. Duodecim. Viinikka, A., Viljanen, M., 2017: *Mielenlukutaitoa! Opas turvallisen päiväkotiryhmän rakentamiseen*. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

MENETELMÄOPAS

”Kirja, jossa on asioita, jotka menee sinne päin.”

Menetelmäopas on kehitetty Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) Varsinais-Suomen piirissä MLL:n mentalisaatiooperustaisen toiminnan materiaalien pohjalta. Opas perustuu avoin kohtaamispaikka Marakatissa tehtyyn kehittämisyhdistyöhön. Marakatissa työskennellään yhdessä perheiden ja alle kouluikäisten lasten kanssa yhteistyössä Turun kaupungin, Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän, MLL:n Turun yhdistyksen sekä lukuisten muiden toimijoiden kanssa Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskuskuksen (STEA) ja kaupungin avustuksella.

”Elma halusi Marakattiin”

Lapsi on kuntalainen

Osallisuudessa on kyse kiinnittymisestä johonkin yhteisöön, ympäristöön tai yhteiskuntaan. Se on tunnetta yhteenkuulumisesta, turvallisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta.

Lapsi osallistuu kykyjensä mukaan yhteiskunnan toimintaan, kun siihen annetaan mahdollisuus. Kun lapsella on mahdollisuus tulla kuulluksi, on hän osallisempi ympäröivään yhteisöön. Lapset tarvitsevat yhteisön jäsenenä, esimerkiksi asiakkaana, aikuisen apua. Liian usein lapsi kuitenkin nähdään toiminnan kohteena, johon sijoittamalla kasvaa yhteiskunnalle hyödyllinen aikuinen. Helposti unohdetaan, että lapsi on tässä hetkessä riittävän kyvykäs ja arvokas kuntalainen.

Lapsen osallisuus edellyttää aikuiselta lapsilähtöistä asennetta, aktiivista havainnointia, lasten aloitteisiin tarttumista, intensiivistä yhdessäoloa ja vuorovaikutusta lapsen kanssa. Osallisuus pitää sisälleen lapsen oikeuden saada tietoa itseään koskevista päätöksistä ja suunnitelmista sekä mahdollisuuden kertoa mielipiteensä ja vaikuttaa näihin asioihin.

Kun lapsen mielipiteitä kuunnellaan, lapsi kiinnostuu ja kokee itsensä ja omat ajatuksensa arvokkaiksi. Se, miten aikuinen huomioi lapsen, edesauttaa lapsen kykyä ottaa huomioon toisia. Tärkeintä on vastavuoroisuus, yhdessä pohtiminen ja ennen kaikkea aikuisen halu saada tietoa lapselta.

Osallisuuden vahvistaminen on parhaimmillaan osa lapsivaikutusten arviointia. Lapsi osallistuu arjen pieniin päätöksiin, joista kootaan tieto kunta-laisten hyvinvoinnin edistämisen tueksi. Samalla tuetaan lasta yhteisön tasa-arvoiseksi jäseneksi tässä ja nyt. Merkityksellistä on, että lapsi oppii ymmärtämään oman äänensä ja itsensä arvon yhteiskunnassa. Lapsivaikutusten arviointi lisää lasten oikeuksien toteutumista ja osallisuutta.

LUE LISÄÄ

Särkelä-Kukko, M. 2014: *Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. Mistä puhumme, kun puhumme osallisuudesta?* Teoksessa *Osallisuuden jäljillä*. Toim. Jämsén A. Pyykkönen, A. Saarijärvi: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. A.-M. Isola, H. Kaartinen, L. Leemann, R. Lääperi, T. Schneider, S. Valtari, A. Keto-Tokoi 2017: *Mitä osallisuus on?* THL.

Lapsen osallisuutta edistää

**Lasta arvostava asenne ja ilmapiiiri
kaikilla toiminnan tasoilla**

**Vastavuoroinen toiminta eli yhdessä
tekeminen**

**Lapselle luotu mahdollisuus tulla
kuulluksi**

**Lapsen rohkaiseminen kertomaan
omia mielipiteitään**

Lapsen aloitteisiin tarttuminen

"Matalan kynnyksen olohuone, jossa lapsi ei ole tiellä"

Aikuinen tekee lapsen näkyväksi

Kuulumisen tunne ja sen kokeminen edellyttävät yksilöltä kykyä asettua toisen asemaan ja ymmärrystä toisesta (Särkelä-Kukko 2014, 41). Erityisesti osallisuuteen liittyvä turvallisuuden tunne syntyy kyvystä ennustaa ja pohtia toisen käyttäytymistä, ajatuksia, aikomuksia ja tunnetiloja.

Huomaa minut! -osallisuustyökalulla voidaan lisätä lapsen turvallisuuden tunnetta osallisuutta. Työkalun avulla katsotaan erityisesti lapsen näkyvän käyttäytymisen taakse ja keskitytään seuraamaan, mitä pieni lapsi yrittää kertoa toiveistaan, ajatuksistaan tai tunteistaan käyttäytymisensä kautta. Osallisuustyökalu auttaa lisäksi aikuista vahvistamaan hänen kykyään havainnoida oman käyttäytymisensä taustalla olevia ajatuksia, aikomuksia ja tunnetiloja sekä pohtimaan niiden vaikutusta lapsen käyttäytymiseen ja toisinpäin.

Osallisuustyökalu perustuu lapsen arvostavaan kohtaamiseen sekä valittuun hetkeen havainnoida lasta. Aikuinen oppii tietoisesti harjoittelemalla yhä paremmin huomaamaan erilaisia tilanteita ja tulkitsemaan lapsen viestejä, ilmeitä tai eleitä, joita ei muuten arjessa ehkä huomaisi.

On hyvä muistaa, että havainnoinnin avulla saavutetaan vain yksi tulkinta kulloisestakin tilanteesta. Osallisuustyökalun säännöllinen käyttö auttaa aikuista tuntemaan lasta yhä paremmin. Hiljalleen se harjaannuttaa tekemään havainnointia arjessa automaattisesti.

Lapselle havainnointi merkitsee aikuisen turvallista läsnäoloa sekä kiinnostusta lasta ja lapsen asioita kohtaan. Jo se, että aikuinen yrittää löytää ja ymmärtää lapsen näkökulman, vaikuttaa lapsen ja aikuisen väliseen vuorovaikutukseen. Se voi johtaa merkittävään muutokseen aikuisen asenteessa. Esimerkiksi työntekijälle se voi avata aivan uuden maailman nähdä lapsi tasavertaisena, toiminnan sisältöön vaikuttavana osallistujana.

Positiivisen vanhemmuuden tueksi

Vanhemmille menetelmä on yksi hyvä mahdollisuus oppia tuntemaan lapsi paremmin. Se auttaa vanhempaa vastaamaan lapsen tarpeisiin oikeaan aikaan ja oikealla tavalla, sanoittamaan lapselle ajatuksia ja nimeämään lapsen tunteita.

Havainnoidessa vanhempi voi oppia lukemaan lapsen viestejä yhä paremmin ja näkemään mitä lapsi harjoittelee parhaillaan. Samalla vanhempi huomaa, mikä lapsesta on mukavaa, miten hän reagoi eri asioihin ja tilanteisiin tai miltä ne hänestä tuntuvat.

Uudesta toimintatavasta voi olla apua myös arjen haasteellisiin tilanteisiin kotona. Kun vanhempi tietoisesti pysähtyy lapsen rinnalle, on hänen helpompi pohtia lapsen käyttäytymisen taustalla olevia syitä ja esimerkiksi erottaa tunnetiloja toisistaan. Tämä osaltaan auttaa löytämään uusia toimintatapoja erilaisiin arjen hetkiin lapsen kanssa ja vanhempi pystyy auttamaan lasta vaikean tunteen yli väheksymättä lapsen tunnetta. Samalla tuetaan positiivista vanhemmuutta.

Toisen käytöksen taustalla olevien ajatusten tulkinta helpottuu, jos osaa tunnistaa ja tulkita omia ajatuksiaan ja tunteitaan. Kannattaa siis kannustaa vanhempaa kirjaamaan myös omia mietteitään ja oivalluksiaan lomakkeeseen. Tapa havainnoida lasta ja pohtia lapsen näkökulmaa ilman lomakkeita automatisoituu tietoisesti harjoittelemalla.

Vanhemman ei kuitenkaan tarvitse ymmärtää lastaan aina. Väärinkäsitysten kautta vanhempi oppii ymmärtämään lastaan aina vain paremmin. Myös lapsi oppii peilaamaan itseään vanhemman kautta. Lapsi tarvitsee kokemuksia virheellisten tulkintojen muokkauksesta oikeammiksi. Lapselle tärkeintä on vanhemman läsnäolo ja positiivinen kiinnostus lapsen asioita kohtaan.

(Lähde: Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa. MLL.)

Osallisuustyökalun mahdollisuudet

Huomaa minut! -osallisuustyökalu taipuu sisällöksi vertaisryhmiin tai henkilökohtaisiin keskusteluihin. Sen avulla voit ottaa puheeksi vanhemman kanssa sellaisia vauvan tai lapsen viestejä, ilmeitä, eleitä tai luonteenpiirteitä, joita vanhempi ei ehkä ole huomannut, tai auttaa vanhempaa näkemään lapsi uudenlaisesta näkökulmasta.

Haasteellisissa arkitilanteissa voi yhdessä havainnoida saada vinkkejä, mikä tilanteessa auttaisi lasta. Vanhempien kanssa voi yhdessä pohtia mitä mahdollisia syitä ja tunteita lapsen käyttäytymisen taustalla on. Vanhempia voi auttaa myös erottamaan mitkä ovat lapsen ja mitkä vanhemman tunteita.

ESIMERKKI

Vapaaehtoisen näkökulma

Perhekahvilan vapaaehtoinen Emmi kertoo: "Ensin se tuntui hiukan haastavalta kun en oikein tiennyt, miten kertoisin perheille, ettei nyt ole kyse mistään 'kyttämisestä' vaan aidosta halusta kuunnella lapsen ajatuksia. Ja aikaa tähän kannattaa varata, että näitä ehtii sitten saamaan riittävästi." Muutaman havainnointihetken jälkeen Emmi totesi: "Osallisuustyökalu toimii loistavasti. Pieniä asioita, pieniä huomioita, mutta lapsen arjessa merkittäviä. Kuten kylänummin prinsessakynnet."

ESIMERKKEJÄ

Vauvatreffii-vertaisryhmä

Ryhmä on suosittu odottaville sekä alle 1-vuotiaan lapsen perheille. Siellä keskustellaan vauva-arjesta. Lasta on havainnoitu tapaamisten aikana. Saara osallistui ryhmään ja kertoi menetelmän tukeneen hyvin vauva-arjen opettelua: ”Tulin ryhmään vähän kesken ja olin ehkä alkuun vähän pihalla, että mitä mun piti tehdä kun saatiin *Huomaa minut!* -lappu kotiin. Sitten tehtiin sitä Johannan johdolla porukalla tuolla ryhmässä. Hoksasin yksinkertaisesti sen, että kyse on pysähtymisestä kiireisenäkin päivänä siihen lapsen rinnalle. Olen kyllä oppinut Siiristä paljon. Ehkä muutenkin se on jotenkin tietoisempaa Siirin seuraamista ja niistä on tosi kiva jutella muiden vanhempien kanssa.”

Lapsiasiakasraati

Yksi kommentti raadista on 1-vuotiaan Viktorin toiminta: ”Äiti kertoi Viktorin hymyilevän isosti, kun he tulevat rattailla sisäpihalle ja Viktor huomaa mihin he ovat tulossa.” Lastenhoitaja Kaijan mielestä tämä on ollut hyvä tapa toimia: ”Kyllähän me nähdään ja kuullaan näitä palautteita päivittäin, niin positiivista kuin negatiivistakin. Ne jäävät vaan helposti kiireisen arjen jalkoihin, ja sitten kun pitäisi olla jotain arviointiin, niin muistellaan, että mitäköhän se silloin ja silloin sanoi, että se oli kyllä hyvin sanottu. Nyt on sovittu tapa toimia ja kaikki ajatukset tulevat osaksi toiminnan arviointia. Paljon enemmän kun pelkät hymynaamat tai kyselyt.”

Perhekahvilan arki

”Perhekahvilassa *Huomaa minut!* -lomake on aina saatavilla. Seinässä on juliste, jossa kannustetaan aikuisia ottamaan pieni hetki yhteistä aikaa lapsen kanssa. Työntekijän positiivinen esimerkki rohkaisee kaikkia tekemään”, kertoo perhekeskustyöntekijä Rea.

Opiskelija

Sosionomiopiskelija Juhon esimerkki motivoi: ”Samalla kun keräsimme arviointitietoa avoimen toiminnan kehittämiseen, sain itselleni ihan uuden työkalun käyttöön.” Avointa toimintaa kehitetään jatkuvasti. Kun tavoitteena on saada määrällisesti paljon pikkulasten palautteita, on tekemisen tueksi saatu opiskelijaryhmiä.

Ohjaaja avainasemassa

Ohjaaja voi esimerkillään osoittaa, että lapsen esille tuomat kokemukset, ajatukset ja tunteet ovat merkityksellisiä. On tärkeää, että ohjaaja vahvistaa omaa kykyään pohtia ja erottaa oman käyttäytymisen taustalla olevia ajatuksia, aikomuksia ja tunnetiloja ja pohtia niiden vaikutusta lapsiasiakkaaseen ja toisinpäin.

- Annan aikaa lapselle.
- Pystyn lempeään, avoimeen ja uteliaaseen asenteeseen lapsen kanssa.
- Annan arvon lapsen omille kertomuksille ja ajatuksille.
- Kumarrun lapsen tasolle kuuntelemaan ja keskustelemaan.
- Huomioin lapsen aloitteet, toiveet ja tarpeet ja kirjaan ne.
- Autan lasta ilmaisemaan itseään esim. havainnoimalla, juttelemalla ja piirtämällä.
- Kerron toiminnan sisällöstä lapselle.
- Annan positiivista huomiota ja palautetta lapselle.
- Autan lasta vaikean tilanteen yli rauhoittamalla, sanoittamalla tilannetta tai antamalla lapselle tarvittaessa tilaa.
- Annan lapsen olla luova aktiivinen toimija.
- Haluan oppia tuntemaan lapsen myös vanhemman tekemien huomioiden avustuksella.
- Kerron lapsen toiveiden ja ideoiden toteutumisesta lapselle tai syistä miksi niitä ei voitu tällä kertaa huomioida.

”Et sä näät jonkun”

Huomaa minut!-osallisuustyökalu käytännössä

Osallisuustyökalun avulla kannustetaan aikuisia pieneen havainnointihetkeen. Tavoitteena on, että lapsen toiminta jatkuu sellaisenaan ja aikuinen ottaa aktiivisen roolin lasta havainnoidessaan. Aikuisen tehtävänä on kirjata itselleen tekemiään havaintoja. Todennäköisesti ne ovat hyvin arkisia ja yksinkertaisia asioita esim. lapsen leikkitilanteesta.

Sen jälkeen kun aikuinen on kirjannut havainnot, on hyvä hetki pohtia, millaisia merkityksiä lapsen viesteillä ja käyttäytymisellä on sekä pohtia millaisia ajatuksia ja tunteita hänen sanojensa, ilmeidensä ja eleidensä taustalla mahdollisesti on. Lisäksi on hyvä hetkeksi pysähtyä pohtimaan, mitä uutta aikuinen huomasi tai oppi lapsesta tai itsestään lasta seuratessaan.

Tavoite on, että yhteinen lapsen ja aikuisen välinen hetki herättää aikuisten uteliaisuutta lapsen aidon näkökulman etsimiseen myös kiireisen arjen keskellä. Aikuisen toiminta muuttuu, lapsen ei.

Ohjaajana havainnointia kannattaa kokeilla ensin itse. Näin osaat varmemmin ohjeistaa toista henkilöä, vanhempaa työkalun käyttöön. Tutustu *Huomaa minut!*-havainnointilomakkeen ohje ohjaajalle liitteeseen (liite 5). Osallisuustyökaluun kuuluu havainnointilomakkeen lisäksi *Huomaa minut!*-vihko.

Kun olet itse tehnyt havainnointia, ohjeista muut toimimaan samoin. Jos havainnoinnin tekee joku muu kuin lapsen vanhempi, kannattaa pyytää vanhemman ajatukset ja huomiot lapsen palautteesta havainnoijan kommenttien lisäksi, jos tämä on mahdollista. Lomake soveltuu yksittäisiin hetkiin tai se voi toimia toistuvasti havainnoinnin tukena.

Vihko toimii lomakepalautteiden tukena. Se tekee näkyväksi kaiken arkitiedon, jota jokaisessa toimipisteessä on paljon. Siihen kerätään lapsen satunnaisia sanomisia ja kommentteja arjessa, esimerkiksi: ”tämä mehu on liian laihaa” sekä vanhemman arjessa kertomia yksittäisiä palautteita lapsen näkökulmasta, esimerkiksi: ”Tommi 2 v. osasi jo kotona pyytää, että mennään tänään kerhoon (perhekahvilaan)”. Lapsi voi myös piirtää vihkoon. Kuviin kirjoitetaan, mitä kuva esittää. Kirjaa vihkoon myös lapsen etunimi (vanhemman luvalla) ja ikä. Vihossa on myös piirroshahmoja, joihin lapsi voi kuvittaa itsensä ja ilmeensä.

Vihkoa tai havainnointilomaketta voidaan täyttää esimerkiksi myös lapsiraadin kesken. Lapsiraati koostuu perheistä, jotka säännöllisesti arvioivat avoimen kohtaamispaikan päivittäistä toimintaa tai ennalta sovittua asiaa. Kokoontumiseen ollaan voitu valmistautua esimerkiksi keräämällä viikon ajan lomakkeisiin lasten havainnointeja. Havainnoista keskustellaan ja mahdolliset kehittämis ehdotukset kirjataan ja niihin reagoidaan kulloinkin tarpeellisella tavalla.

Käytännössä on havaittu, että *Huomaa minut!* -osallisuustyökalu sopii moneen kohderyhmään ja tarpeeseen; vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen vahvistajana, vertaisryhmän työkaluna sekä avoimen toiminnan arviointityökaluna. Saatua tietoa voidaan hyödyntää yksittäiseen tilanteeseen liittyvän palautteen keräämiseen, kohdentaa valittuun laajaan arviointitehtävään tai käyttää lapsivaikutusten arvioinnin tukena.

MUISTILISTA OSALLISUUSTYÖKALUN KÄYTTÖÖN

- Kannusta aikuista havainnointihetkeen esittelemällä sen tarkoitus ja lomakkeet. Kerro, että aikaa menee noin 10 minuuttia.
- Anna aikuiselle havainnoinnin tueksi tyhjä ja/tai apukysymyksillä varustettu *Huomaa minut!* -lomake (liitteet 3 ja 4). Lisäksi ohje/tietopaketti-moniste (liite 2).
- Rohkaise aikuista keskittymään avoimin mielin lapseen ja unohtamaan 'kaikki muu'. Mikäli vanhemmalla on useampi lapsi mukana, voi toimipaikan ohjaaja tarjoutua huolehtimaan muista lapsista.
- Ohjeista aikuista kirjoittamaan *Huomaa minut!* -lomakkeeseen millaista palautetta lapsi havainnoinnin perusteella antoi, mitä lapsi hänen mielestään teki, näki ja koki. Ja millaisia ajatuksia aikuiselle itselleen heräsi. Oikeaa tai väärää tapaa kirjata ei ole.
- Muistuta, että havainnointi on aina tulkin-
nanvaraista toimintaa ja muitakin mahdolli-
suuksia voi olla kuin mitä havainnoijan mie-
leen tulee ensimmäisenä.
- Sovi vanhemman kanssa mitä lomakkeelle tehdään sen täyttämisen jälkeen. Palautteen tai kopioin jättäminen toimipaikkaan on vapaaehtoista.
- Tarjoa vanhemmalle materiaalia myös kotihavainnointia varten.
- Osallisuustyökalun avulla kannustetaan aikuisia pieneen havainnointihetkeen. Tavoitteena on, että lapsen toiminta jatkuu sellaisenaan.

”Ääni”

Tietoa päätösten tueksi

Varmista, että lapsen ääni kuuluu toiminnan kehittämisessä. Jokainen lapsen antama palaute on sellaisenaan arvokas. Yksittäisen palautteen myötä ei voida tehdä johtopäätöksiä mm. toiminnan laajempaan kehittämiseen. Tavoite on, että sovitun ajanjakson aikana saadaan kerättyä riittävä määrä osallisuuspalautteita, jotta määrän kautta saadaan vaikuttavuutta myös arviointiin ja päätöksentekoon. Kun palautteita on määrällisesti paljon, sisältö voidaan luokitella ja koota yhteen. **Huomaa minut!** -vihkoon kerättyjä palautteita voidaan käyttää lisänä.

Saadun osallisuustiedon käytön helpottamiseksi on kehitetty taulukko, johon saadut palautteet luokitellaan. **Huomaa minut!** -lomakkeen ja -vihon avovastaukset kirjataan kukin sopivimpaan kohtaan. Jotkin huomiot voivat olla useassakin kohdassa. Luokittelu edistää palautteen käyttöä esimerkiksi osana hyvinvointikertomuksia tai muita laajempia arviointikokonaisuuksia. Jokainen toimipiste määrittelee omat otsikot tiedon luokitteluun pohjautuen esimerkiksi käytössä olevaan strategiaan.

Alla on kuvattu yksi esimerkki luokittelusta.

Annetusta palautteesta kerrotaan arviointiin osallistuneille, työntekijöille, vapaaehtoisille, opiskelijoille ja toiminnasta vastaaville. Palautteet voivat olla osa esimerkiksi toimipisteen vuosiarviointia, lisänä kunnan päätöksen teossa jne. Olennaisten toimijoiden kesken käydään keskustelua palautteesta ja sovitaan tarpeen mukaisista toimenpiteistä.

LAPSI	OSALLISUUS	YHDENVERTAISUUS	HYVINVOINTI	YHTEISÖLLISYYS	PALVELUOHJAUS	KOMMENTIT	MUUT ASIAT
Sisältö-esimerkki	Lapsi on tullut kuulluksi, tekee huomioita tai kertoo toiveita ja mielipiteitä toiminnasta.	Lapsi kokee, että häntä arvostetaan ja huomioidaan asiakkaana.	Mitä hyvää on tapahtunut, mitkä on olleet mukavia asioita, mistä lapsi ei pidä.	Lapsi kertoo leikistä ja yhdessä tekemisestä muiden lasten ja aikuisten kanssa.	Lapsi on esimerkiksi valinnut vaihtoehtoja itse tietyn tekemisen.	Kommentit arvioinnin laatijalta	Huomioita lapsen muusta toiminnasta tilanteesta
Esim.1: Elma 4v.	”Kotona oli juttua kylä-mummeista- ja -vaareista. Seuraavalla kerralla MLL:n perhekahvilassa hän kysyi: Onko siellä niitä katupap-poja?”	”Koska Mamma Marakatti tulee tänne?” Paavon kysymys tapahtumapäivän jälkeen perhekahvilassa.	”Perhekahvilassa parasta on leikkiminen ja askartelu. Kaija tää on mukava.”		”Elma oli saanut päättää mennäänkö Seikkailupuistoon vai Marakatin perhekahvilaan. Elma halusi perhekahvilaan.”		”Sä olet ihan kuin kuningatari”, palaute kylä-mummille lapsen katsoessa la-kattuja koru-kynsiä.
Esim.2: Paavo 1v.		.		”Paavo seuraa vauvojen touhuja, siirtyy pikku hiljaa leikkiin, ottaa kontaktia aikuisiin. Selkeästi nautti ikäistensä seurasta.”		”Tulee turvallinen mukava olo pienen ihmisen välityksellä.” (mummi)	

Alle kouluikäiseltä lapselta saatu tieto osaksi koko organisaation päätöksentekoa

Huomaa minut! -osallisuustyökalun käyttö antaa lapselle ja lähiaikuiselle lupauksen siitä, että osallistuminen prosessiin osaltaan vaikuttaa ja saa aikaan muutoksia, mikäli sille on tarve. Muutos voi kohdentua suoraan toimipisteen arkeen tai laajempaan päätöksentekoprosessiin. Kerro osallistujalle mihin saatua tietoa käytetään. Toimipaikassa tulee sopia sisäinen prosessi, miten lapsilta saatu kokemustieto kuljetetaan mukana kehittämisessä ja päätöksenteossa.

Huomaa minut! -osallisuus palaute antaa lapsen itse määritellä mitkä asiat hänestä ovat tärkeitä. Siksi kerätty palaute tulisi säilyttää mahdollisimman alkuperäisenä koko prosessin ajan. Parhaimmillaan kehittämistyön tueksi avautuu aivan uudenlaisia näkökulmia ja usein vahvistetaan sisäistä arvokeskustelua.

Esimerkki lapsen äänen kuljettamisesta läpi päätöksentekoprosessin:

1. Kerätään **Huomaa minut!** -havaintoja sovittuna ajanjaksona, sovituissa toimipaikoissa (lomake/ vihko)
2. Kootaan ja lajitellaan lasten näkökulmasta saatu tieto teemataulukoon (malli s. 11)
3. Esitellään teemataulukon tieto toimipaikan lähityöntekijöille, joita esiin nousseet asiat koskettavat.
4. Lähityöntekijät kommentoivat tietoa ja kertovat, mikä on heidän näkemyksensä toiminnasta.
5. Kirjataan lähityöntekijöiden näkemykset taulukoon. Voidaan lisätä esimerkiksi 'työntekijä' -sarake teemataulukoon.
6. Esitellään esimiehille lasten palautteet ja työntekijöiden näkemys lasten palautteesta.
Tavoitteena on:

- Saada esimiesten näkemys saadusta palautteesta (lapsi, vanhempi, lähityöntekijä)
- Saada esimiehet sitoutumaan muutoksiin, joihin heillä on toimivalta
- Päättää, mitä asioita viedään seuraavalle johtotasolle

7. Esitellään johdolle, poliittisille päättäjille lapsilta, työntekijöiltä ja esimiehiltä saatu palaute jne.

Tavoitteena on:

- tuoda lapsen ääni osaksi päätöksentekoa
- saada johdon arvio palautteen syistä
- tuoda esiin erityisesti ne haasteet, jotka ovat näiden päättäjien tai johdon ratkaistavissa
- tuoda esiin myös jo ratkaisuun edenneitä haasteita – positiivista muutoshenkeä
- perustella muutosehdotuksia, resurssitarvetta tms.

8. Ylin johto

- haluaa palautteen kuultuaan muuttaa käytäntöjä ja tekee päätöksen heti,
- haluaa muuttaa käytäntöjä ja tekee suunnitelman muutosten toteuttamiseksi tai
- keskustelee asiasta ja päättää, että palaute ei anna aihetta muuttaa käytäntöjä.

(Lähde: Bikva)

9. Kerrotaan perheille prosessin tulos ja sen perustelut.

ESIMERKKI

Lapsiraati

1. Lelujen hankinta on ajankohtaista perhekeskuksessa. Sovittu lapsiraati kokoontuu keskustelemaan tehdyistä havainnoista: Millä lapset leikkivät? Millä lapset voisivat leikkiä?
2. Vanhemmat kirjaavat Huomaa minut! -lomakkeelle havaintojaan lasten leikeistä. Ohjaajat ja opiskelijat haastattelevat lapsia ja pyytävät heitä piirtämään **Huomaa minut!** -vihkoon: Mikä lelu on kiva?
3. Viikkopalaverissa käydään läpi palautteet.
4. Lelujen hankintaehdotukset viedään esimiehelle.
5. Lelut hankitaan.
6. Lapsille näytetään hankinnat.

Huomaa minut!

Pysähdy kymmeneksi minuutiksi tarkkailemaan lastasi

*Keskity vain lapseen,
unohda kaikki muu.*

- *Millaista palautetta
arvelet lapsesi antavan
toimipaikalle näkemäsi
perusteella?*
- *Pohdi, mitä uutta
ehkä huomasit tai
opit lapsestasi*
- *Heijastuiko ohjaajan*

Toiveita, viestejä

**läsnäolo lapseen?
Miten se hänessä näkyi?**

**Kokeile myös kotona.
Haasteellisissa arkitilanteissa
voit huomata, mikä tilanteessa
auttaisi lasta ja mitkä syyt
voivat olla lapsen
käyttäytymisen
taustalla**

**Eleet
Ilmeet
Kontaktit
Liike
Asennot
Kosketus**

Ajatuksia

Tunteita

**Huolenaiheita, tarpeita,
asioita, joista en pidä**

Juliste on kehitetty MLL:n Varsinais-Suomen piirissä MLL:n mentalisaatioperustaisen toiminnan materiaalien pohjalta.

Kuva: MLL/Matti Matikainen

ESIMERKKI

Huomaa minut! -vihko

Perhekeskus Marakattiin tullessaan Sointu 2,5 v. etsii ulko-oven luona saapasharjatelinetä. Kotona on opetettu harjaamaan aina saappaat sisään tullessa. Lisäksi Sointu ihmettelee hiekkaa ja pikkukiviä eteisen lattialla riisuutuessaan. Soinnun äiti ehdottaa henkilökunnalle saapasharjatelineen hankintaa ja Soinnun toive kirjataan heti **Huomaa minut! -vihkoon**.

Vihkopalautteet käydään läpi viikkopalaverissa ja työntekijät toteavat harjan olevan tarpeellinen, sillä hiekkaa tulee paljon eteiseen, jossa pieniä lapsia pukee ja riisuu itseään lattialla. Vastuutyöntekijä vie asian MLL V-S piirin toiminnanjohtajalle. Toiminnanjohtaja ottaa asian esiin talokokouksessa ja asiaa kysytään isännöitsijätoimistolta. Talokokous tekee päätöksen telineen hankinnasta. Perhekeskus Marakatin työntekijä hankkii saapasharjatelineen ulko-ovelle.

Sointu ja äiti huomaavat telineen tullessaan seuraavalla kerralla Marakattiin.

ESIMERKKI

Havainnointi

Otto 2 v. tykkää leikkiä Shirazin (työntekijän) kanssa. Välillä hän turhautuu, koska juna ei liiku ja näyttää sen avoimesti myös Shirazille.

Äiti yllättyy, että Otto näyttää tunteensa niin avoimesti, koska Otto on yleensä vieraskorea. Äiti kirjaa **Huomaa minut! -lomakkeeseen**, että perhekahvila ja sen työntekijät tuntuvat Otosta ehkä turvallisilta kun hän uskaltaa näyttää myös turhautumisensa.

Huomaa minut! -lomakkeet käydään läpi viikkopalaverissa ja työntekijät keskustelevalt siitä, mikä työntekijästä/ilmapiiristä tekee lapsen mielestä turvallisen. Palaverissa kirjataan ylös, että työntekijöiden pysyvyys on todennäköisesti tärkeä tekijä lapsen näkökulmasta. On myös tärkeää, että lapsi kohdataan hänen tasollaan, sallitaan tunteiden näyttäminen ja autetaan lasta rauhoittumisessa.

STEA-raportointiin kirjataan muiden **Huomaa minut! -esimerkkien** kanssa, että avustus on mahdollistanut pysyvän henkilöressurssin ja se näkyy mm. lapsi-asiakkaiden tyytyväisyydessä ja turvallisen ympäristön kokemisessa.

Prosessi avaa mahdollisuuden arvokeskustelulle ja osallisuuden kokemiselle.

Päätöksentekoprosessissa pyritään välttämään ns. poisselittämistä eli annetaan arvo lapselta saadulta kokemustiedolle. Asiakkaalta saatu tieto ei ole objektiivinen koko totuus, mutta kuitenkin totta. Kun palautteita on määrällisesti paljon ja jokin asia toistuu, voidaan sille antaa enemmän painoarvoa kuin yksittäisille huomioille.

Ohjeet liitteiden käyttöön ja liitteet s. 18–23

LIITE 1	s. 19	Tiedote esimerkiksi ilmoitustaululle palautteen keräämisen ajaksi tai palautteiden keruupisteelle
LIITE 2	s. 20	Huomaa minut! -havainnointilomakkeen ohje vanhemmalle Tämä lomake jää vanhemmalle. Sisältää Kokeile myös kotona -ohjeet.
LIITE 3	s. 21	Huomaa minut! -havainnointilomake Palautteita ja kotihavainnointia varten.
LIITE 4	s. 22	Huomaa minut! -havainnointilomake apukysymyksillä Palautteita ja kotihavainnointia selventämään.
LIITE 5	s. 23	Huomaa minut! -havainnointilomakkeen ohje ohjaajalle Esimerkiksi työntekijälle, opiskelijalle, vapaaehtoiselle.
LIITE 6	s. 24	Huomaa minut! -esimerkkilomakkeita

VINKKI: Voit tulostaa liitteet 3 ja 4 kaksipuolisena lomakkeena.

ESIMERKKEJÄ

Huomaa minut! -lomake

”Tätähän voi käyttää lapsen leikkitaitojen seuraamisessa. Tykkääkö leikkiä vauhdikkaita leikkejä vai olla yksin? Ja jos lapsi viihtyy yksin, niin tykkääkö hän siitä oikeasti. Ja osaa kannustaa sellaisiin leikkeihin, mitä lapsi ei itse osaa ehdottaa”
– (Sanna-äiti, perhekahvilassa)

”Tämä voi auttaa ymmärtämään omaa lasta ja näkemään osaako tukea ja missä kohtaa antaa tilaa lapsen omalle persoonalle. Ettei ohjaa liikaa.”
– (Miia-äiti, perhekahvilassa)

Huomaa minut! -vihkoja ja Huomaa minut! -oppaita voi tilata:
info.varsinais-suomi@mll.fi

Huomaa minut!

Palautetta lapselta ja lapsen silmin!

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITON
Varsinais-Suomen piiri

Lapset ensin.

Huomaa minut! -havainnointilomakkeen ohje vanhemmalle

Havainnoinnin tarkoituksena on saada palautetta toiminnasta pieniltäkin lapsilta. Havainnointi on tapa pysäyttää aikuinen ja kiinnittää huomio lapsen osallisuuteen, näkökulmaan, toiveisiin ja ajatuksiin perhekeskuksen arjessa.

OHJEISTUS

- **Pysähdy hetkeksi, noin 10 minuutiksi tarkkailemaan** lastasi. Keskity vain lapseen, unohda kaikki muu hetkeksi. Sinun ei tarvitse tehdä tai sanoa mitään lapselle, tarkoitus on vain katsella lasta avoimin mielin ja sitten kirjata arvelujasi lapsen mielteistä kaavakkeeseen.
- Pohdi vanhemman/havainnoijan mielteitä ruudukkoon, **millaista palautetta toimipaikasta arvelet lapsesi antaneen** näkemäsi ja pohtimasi perusteella.
- Pohdi myös mitä uutta ehkä **huomasit tai opit lapsestasi?**
- Heijastuiko **oma tai ohjaajan läsnäolo** lapseen? Miten se hänessä näkyi?
- **Havainnointi on vapaaehtoista** ja lomake jää itsellesi. Luvallasi otamme lomakkeesta kopion toimipaikalle.
- Saat **havainnointiin vinkkejä** (millaisiin asioihin kohdistaa huomio) lomakkeen mallikysymyksistä.

Tietopaketti vanhemmalle

Lapsesi itkee. Syy ei aina ole ilmiselvä ja puntaroit voisiko syynä ehkä olla kipu, väsymys, kadonnut nalle, nälkä vai onko se mahdollisesti ikään liittyvä vaihe? Haasteellisissa arkitilanteissa voit havainnoimalla saada vinkkejä, mikä tilanteessa auttaisi lastasi pääsemään vaikean tunnetilan yli ja mitkä ovat hänen käyttäytymisensä taustalla olevia tai siihen johtaneita syitä. Arjen tilanteissa on tärkeää, että vanhempana jaksat katsoa lapsesi käyttäytymisen taakse ja miettiä, mitä lapsesi mahtaa kokea toimiessaan tai reagoidessaan tietyllä Tavalla. Tämä on yksi parhaista keinoista oppia tuntemaan lastasi paremmin: mitä lapsesi harjoittelee parhaillaan, mikä on hänestä mukavaa, miten hän reagoi eri asioihin ja tilanteisiin tai miltä ne hänestä tuntuvat. Huomaat ehkä jotain lapsesi viestejä, ilmeitä tai eleitä, joita et muuten arjessa huomaisi. Lapsesi tarvitsee apua opetellessaan tuntemaan itseään ja löytämään sanoja sekä saamaan hyväksyntää ajatuksilleen ja tunnetiloilleen. Näin pystyt tukemaan lapsesi kehitystä ja sanoittamaan yhä oikeammin hänen ajatuksiaan ja tunteitaan.

Vanhempana emme voi koskaan tarkkaan tietää lapsen ajatuksia. Kuitenkin jo yritys löytää lapsen näkökulma lasta havainnoimalla ja kuuntelemalla voi johtaa merkittävään muutoksen tavassasi suhtautua vaikeaan tilanteeseen positiivisella tavalla. Ja sitä kautta löytää uusia, lapsen tunnetilan hyväksyviä tapoja lähestyä välillä haastavastikin käyttäytyvää lastasi.

Kokeile myös kotona

Voit **havainnoida lastasi arjessa** hieman tiiviimmin tai tietoisemmin kuin tavallisesti. Havainnoi lastasi **10 minuuttia** kerrallaan esimerkiksi kotona, pihalla tai leikkipuistossa hänen ollessaan yksin, toisen lapsen tai toisen aikuisen kanssa.

Kirjaa itsellesi ylös **havaintoja yhdestä sellaisesta hetkestä**, joka herätti sinut pohtimaan lapsen viestien ja käyttäytymisen merkitystä ja sitä, millaisia ajatuksia ja tunteita hänellä ehkä oli sanojen, ilmeiden ja eleiden taustalla. **Voit lopuksi pohtia**, opitko lapsestasi jotain uutta tai voitko hyödyntää havaintojasi jotenkin kotona lapsen kehityksen ja kasvun tukemisessa. Tapa havainnoida lasta ja pohtia lapsen näkökulmaa ilman lomakkeita **autamisoituu tietoisesti harjoittelemalla**. Saat tähänkin **havainnointiin vinkkejä** lomakkeen mallikysymyksistä.

Päivämäärä: ____/____ 201__

Huomaa minut! -havainnointia lapsesta

Lapsen nimi ja ikä: _____

Tilanne:

Eleet, ilmeet, kontaktit, liike, asennot kosketus, yms.:

Vanhemman/havainnoijan mietteitä:

Toiveita, viestejä:

Ajatuksia:

Tunteita:

Huolen aiheita, murheita, jotain josta en pidä:

Päivämäärä: ____ / ____ / 20 ____

Huomaa minut! -havainnointia lapsesta

Lapsen nimi ja ikä: _____

Tilanne:

Keitä on paikalla? Mitä tapahtuu?
Mitä lapsi tekee? Kenen kanssa hän on vai onko hän yksin?

Eleet, ilmeet, kontaktit, liike, asennot kosketus, yms.:

Mitä lapsen käyttäytyminen kertoo? Millaisia eleitä, ilmeitä ja liikkeitä näet?
Mitä hän ehkä kertoo niillä tämän hetkisestä olotilastaan?

Vanhemman/ havainnoijan mietteitä (täytä viimeisenä):

Millaista palautetta arvelet lapsen antaneen havaintojesi perusteella?
Lapselle ennen tapahtuneen tai tulevan tilanteen vaikutus lapsen tähän hetkeen?
Mitä uutta huomasit tai opit lapsesta? Havainnoi omaa tunnetilaasi? Heijastuiko oma läsnäolosi lapseen? Miten se hänessä näkyi?

Lomake on kehitetty MLL:n Varsinais-Suomen piirissä MLL:n mentaalisatioperustaisen toiminnan materiaalien pohjalta

Toiveita, viestejä:

Voit myös kirjoittaa lapsen puhetta/ sanoja ylös.
Millaisia aloitteita hän tekee ja kenelle?
Millaisia toiveita hän ilmaisee ja kenelle?

Ajatuksia:

Millaisista asioista lapsi vaikuttaa olevan kiinnostunut?
Mistä lapsi innostuu erityisesti? Kenen kanssa lapsi ehkä haluaisi olla?
Miltä yhteinen leikki mahtaa tuntua lapsesta? Miten se näkyy hänestä?

Tunteita:

Mikä sana kuvaa lapsen olo- ja tunnetilaa parhaiten?
Mistä hän mielestäsi iloitsee?
Mistä voit nähdä että lapselle tulee paha mieli, häntä harmittaa? Pohdi syytä siihen?

Huolen aiheita, murheita, asioita, joista en pidä:

Millaisia tarpeita lapsi ilmaisee? Miltä vaikuttaa, mistä lapsi ei pitänyt?
Mikä asia ehkä huolestutti lasta tilanteessa?

Huomaa minut! -havainnointilomakkeen ohje ohjaajalle

OHJEISTUS

- Pyydä vanhemman tai huoltajan lupa tarkkailla valitsemaasi lasta ja tilannetta.
- Pysähdy hetkeksi, noin 10 minuutiksi tarkkailemaan lasta. Keskity vain lapseen, unohda kaikki muu hetkeksi. Sinun ei tarvitse tehdä tai sanoa mitään lapselle, tarkoitus on vain katsella lasta avoimin mielin ja sitten kirjata arvelujasi Lapsen mietteistä kaavakkeeseen.
- Pohdi myös vanhemman/havainnoijan mielteitä -ruudukkoon, millaista palautetta toimipaikasta koit saavasi lapselta ohjaajana ja mitä ajattelit tarkkailllessasi lasta.
- Muista aina näyttää kirjaamasi lomake vanhemmalle ja kirjaa myös vanhemman kommentit lomakkeeseen.
- Pyydä vanhemman tai huoltajan lupa ottaa lomakkeesta kopio palautekäyttöön ja anna alkuperäinen heidän niin halutessaan perheelle.
- Saat havainnointiin vinkkejä (millaisiin asioihin kohdistaa huomio) lomakkeen mallikysymyksistä.

Havainnointi on tapa pysäyttää aikuinen ja kiinnittää sekä vanhemman/ohjaajan/työntekijän huomio lapsen osallisuuteen, näkökulmaan, toiveisiin ja ajatuksiin perhekeskuksen arjessa. Havainnointi auttaa näkemään lapsi tasavertaisena asiakkaana aikuisen rinnalla ja saamaan palautetta toiminnasta pieniltäkin lapsilta. Mitä pienempi lapsi on, sen haasteellisempaa on tavoittaa lapsen mielipide.

Huomaa minut! -lomake on kehitetty MLL:n Varsinais-Suomen piirissä MLL:n mentalisaatio-perustaisen toiminnan materiaalien pohjalta.

Esimerkkilomakkeita

Paivamaara: 1/4 2016

Huomaa minut! -havainnointia lapsesta

Lapsen nimi ja ika: Manno 2 vuotta

Tilanne, jota seurataan (n. 10 min):
 Tulhin juuri perhekahvilaan. Manno aloitti heti innoissaan leikin ainakin traktorilla, palikoilla, nukkekodilla ja autoilla. Muutama muu lapsi parkalla.

Eleeni, ilmeeni, kontaktit, liike, asennot kosketus, yms.:
 Manno on innoissaan, kokeilee eri leluja, leikkii valilla maassa, loikottelee, valilla muutenkin. Vahilla ei hakeutua.

Toiveitani, viestejani:
 Olen mukavaa tulla perhekahvilaan. Ennen leikkimään perhekahvilaan. Seuraa, jatkan valilla myy.

Mahdollisia ajatuksiani käyttäytymisen takana:

Lomake on kehitetty MLL:n Varsinais-Suomen piirissä MLL:n mentalisaatioperustaisen toiminnan materiaalien pohjalta

MLL MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO

Paivamaara: 4.9.2017

Huomaa minut! -havainnointia lapsesta

Lapsen nimi ja ika: Matilda 1 v. 10 kk

Tilanne:
 Leikkiketki. Lapsi leikkii omatoimisesti ja isänsä kanssa.
 Hakeutuu leikkiin myös toisten lasten kanssa.

Eleet, ilmeet, kontaktit, liike, asennot kosketus, yms.:
 Tutkailen mitä ympärillä tapahtuu. Hymyilen tutunnäköiselle ohjaajalle sekä hieman vieraannäköiselle opiskelijalle, jota katson pitkään. Isän kanssa leikkiminen saa myös hymyilemään ja nauramaan.

Vanhemman/ havainnoijan mietteitä:
 Lapsi leikkii jo omatoimisemmin, eikä ole koko aikaa vanhemmassa kiinni.
 Lapsi saa sosiaalisia kokemuksia tutustuessaan turvallisessa ympäristössä uusiin aikuisiin ja lapsiin.

Toiveita, viestejä:
 Isä on tukena ja turvana, vaikka haenkin rohkeasti leluja myös toisesta huoneesta. Isän kanssa leikkiminen on kivaa. Kokeilen mielenkiinnolla erilaisia leluja.

Ajatuksia:
 Täällä on paljon erilaisia leikkivälineitä, joita on kiva kokeilla. Seuraan myös mielelläni, mitä muut tekevät. Täällä on kiva olla.

Tunteita:
 Olen hyväntuulinen. Koen oloni turvallisiksi ja rohkeaksi.

Huolen aiheita, murheitä, jotain josta en pidä:
 En tunnu huolehtivan tai kaipaavan mitään.

Lomake on kehitetty MLL:n Varsinais-Suomen piirissä MLL:n mentalisaatioperustaisen toiminnan materiaalien pohjalta

MLL MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO

Eleeni, ilmeeni, kontaktit, liike, asennot kosketus, yms.:

- Walking, pushing a cart, watching others vary
- Warm with others. Happy investigating on his own, but seeks contact from time to time.
- "Talking" and smiling at members of staff while "working" on "gate"

Vanhemman mietteitä, oivalluksia, mikä ehkä yllätti seurattessasi lasta:

- How content he is when pushing cart, was lovely to watch.
- I loved watching how interested he is in learning how things move/work.
- I also loved watching how he sought out such positive contact.

Toiveitani, viestejani:

- This plate is nice to bite.
- I like watching others - what are they doing?
- I'm going to hug this little person.

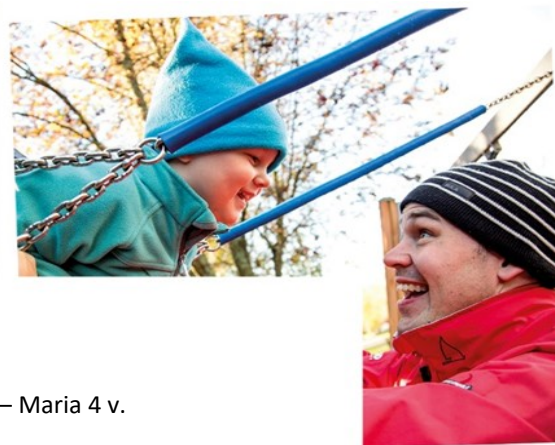
Mahdollisia tunteitani käyttäytymisen takana:

- I'm content pushing this cart
- I feel proud that Mum noticed I've found this plate
- I feel like I'm doing something good when I hug.

Huolen aiheitani, murheitani, jotain josta en pidä:

- Was a little worried when he couldn't get down from a gate, he had climbed on.
- Doesn't like it if other children interrupt his play.

Lapsi–aikuinen sanakirja

Termi Selitys lapsen mukaan

esipuhe	"Et puhuu jollekin ja sanoo sitä esipuheeks" – Maria 4 v. "Semmonen esi-isien puhe" – Niilo 8 v. "Semmonen kuin puhutaan ensin jossain puheissa" – Vilho 10 v. "Kun joku sanoo jotain ekaks" – Benjamin 4 v.
menetelmäopas	"Unilelu" – Kaapo 5 v. "On niin kuin menettänyt lelun" – Elmeri 5 v. "Kirja, jossa on asioita, jotka menee sinne päin" – Venla 6 v.
kuntalainen	"Äiti, mun mielestä se on juoma, siis kokakola" – Kaapo 5 v. "Niin kuin me asutaan nyt Turussa, niin me ollaan kuntalaisia" – Elmeri 5 v. "Kaupunkiin kuuluva" – Anselmi 6 v.
tasa-arvo	"Toinen arvostaa saman verran sitä lelua" – Elmeri 5 v. "Tasapaino" – Benjamin 4 v. "Vaikka ett tää orava ja lento-orava on yhtä arvokkaita" – Ali Arda 9 v.
osallisuus	"Osallisuus on sitä et osaa jotain!" – Maria 4 v. "Osallistuminen." – Niilo 8 v. "Kisa on ja haluaa osallistua siihen" – Ali Arda 9 v.
asiakas	"Noo, äiti. Ja Nipa ja Vilho." – Kaapo 5 v. "Kauppias on semmonen" – Elmeri 5 v. "Joku sanoo toiselle Adios!" – Emre 7 v.
päätös	"Ku päättää jotain, esimerkiks että mä en kiusaa mun veljeä tai jotakin" – Anselmi 6 v. "Jos haluaa päättää mihin leikkiin menee" – Elmeri 5 v. "Ääni" – Benjamin 4 v.
palaute	"Kun palauttaa vaik paketin tai jonku mitä haluaa palauttaa" – Maria 4 v. "Palauttaa jotain, mitä ei enää tarvitse" – Elmeri 5 v. "Joku on antanut sulle jotain lainaa. Tuo sen takas seuraavana päivänä." – Ali Arda 9 v.
yhteiskunta	"Se on sitä kun on komea kuntalainen." – Maria 4 v. "Vaikka kolme kaupunkia olis yhdessä ja ne pääjohtajat omistais yhdessä ne rahat." – Vilho 10 v.
huomaa minut	"Et sä näät jonkun" – Emre 7 v. "Kattoo mua" – Benjamin 4 v. "Niinku kattoo mua" – Anselmi 7 v.
loppusanat	"Päätetään asia" – Vilho 10 v. "Se on viimeinen pelaaja" – Emre 7 v. "Jos sanot vaiks hyvästi, se voi olla sun loppusanat" – Ali Arda 9 v.

”Päätetään asia”

Asiakkaana lapsi on erilainen kuin aikuinen. Lapsen voi olla vaikea kertoa omia toiveitaan ja tarpeitaan. Toisaalta lapsen suusta kuulee totuuden. Kun lapsi huomioi-
daan tasavertaisena toimijana, hän oppii, että omilla mielipiteillä ja toiveilla on merkitystä ja niitä arvostetaan. Lapsi oppii nopeasti, että aikuinen on kiinnostunut hänen ajatuksistaan ja tekemisistään. Se luo tunteen, että aikuiselle voi kertoa omasta arjesta ja aikuinen on siitä kiinnostunut.

Kun lapsi kasvaa, kuulluksi tuleminen tunne madaltaa kynnyistä ottaa asioita puheeksi ja edistää osallisuutta laajemminkin. *Huomaa minut!* -osallisuustyökalun havainnoinnilla vahvistetaan aikuisen kykyä huomata lapsi ja lapsen näkökulma. Se lisää vastavuoroisuutta ja yhdessä tekemistä.

”Meidän Eevi oli alussa tosi ujo ja äidissä kiinni ja täällä tuttujen ohjaajien kanssa oppinut leikkimään ja touhuamaan sekä aikuisten että lasten kanssa.”

– Äiti perhekeskus Satelliitissa

*”Vauvatrefeillä Marakatissa tehtiin **Huomaa minut!** -lomake ja keskusteltiin havainnoista sen jälkeen. Ohjaajat huomasivat, että äidit alkoivat sanoittaa lapsen ajatuksia ääneen enemmän mm. tauoilla ja pois lähtiessä lasta puettaessa.”*

– Ohjaaja perhekeskus Marakatissa

”Ihanaa kun täällä on leluja jotka kiinnostavat Vilhoa 1 v. Esimerkiksi nämä muovieläimet ovat ihania. Täällä aina huomaa, mikä lasta kiinnostaa nyt ja mitä kannattaa seuraavaksi hankkia myös kotiin.”

– Äiti perhekeskus Satelliitissa

Huomaa minut! -osallisuustyökalu on tarkoitettu aikuisille, jotka haluavat oppia yhä paremmin arvostamaan lapsen näkökulmaa.

Huomaa minut! tekee alle kouluikäisen lapsen mielipiteiden tavoittamisesta helpompaa. Se vaatii uutta työtettä, lapsilähtöistä asennetta, lasten aloitteisiin tarttumista ja vuorovaikutusta lasten kanssa. Osallisuustyökalu taipuu moneen tilanteeseen ja tarpeeseen. Kyse on eniten asenteesta ja tahtotilasta.

Kerätty tieto voidaan saattaa osaksi lapsibudjetointia ja lapsivaikutusten arviointia. Päätöksenteossa lapsella on oikeus tulla kuulluksi. Osallisuus pitää sisällään lapsen oikeuden kertoa mielipiteensä ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.

MLL:n Varsinais-Suomen piiri toivottaa sinulle antoisaa matkaa lapsen maailmaan.

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITON
Varsinais-Suomen piiri

